

AUTHENTICATION
IN ART

de Volkskrant

Unieke vondst in voormalig Kamp Amersfoort: blikje van vermoorde Russische krijgsgevangene

Een klein, aluminium blikje met een gegraveerd portret, een naam in Cyrillisch schrift en een datum: het werd eind vorige maand toevallig opgegraven op het terrein van voormalig Kamp Amersfoort en is het tastbare bewijs van de aanwezigheid van honderd Sovjet-krijgsgevangenen in het kamp, die daar in de Tweede Wereldoorlog omkwamen door mishandeling en executie.

Ellen de Visser 19 mei 2020, 5:00

Het gegraveerde portret van een vrouw met loshangend haar. Beeld Kamp Amersfoort

Het doosje, 8 bij 7,5 centimeter groot, bestaat uit twee losse deksels, gemaakt van aluminium dat waarschijnlijk is hergebruikt, zegt archeoloog Ivar Schute, gespecialiseerd in de Tweede Wereldoorlog, die zich over de vondst heeft gebogen. Binnenin staat een serienummer dat kan duiden op bijvoorbeeld een etensblik. Op een van de deksels is met een scherp voorwerp de beeltenis gekerfd van een vrouw met loshangend haar, op de andere deksel zijn tekens gegraveerd, letters uit het Cyrillische alfabet en wat losse cijfers, deels onleesbaar door corrosie en beschadigingen, zegt Floris van Dijk, coördinator onderzoek van Kamp Amersfoort. Wat wél kon worden getraceerd was het begin van een jaartal (19), een datum in juni (20, 23 of 25) én een naam: A.Z. Tjagiev.

Barak 3

Het blikje werd gevonden bij werkzaamheden aan de Politieacademie, die in de jaren na de oorlog op het voormalige kampterrein is neergezet. Het zat in de grond op een plek waar bijna 80 jaar geleden barak 3 stond, een van de plekken waar de honderd Sovjet-krijgsgevangenen werden vastgehouden die in september 1941 in Kamp Amersfoort aankwamen. In dat kamp werden ruim 45 duizend voornamelijk politieke gevangenen onder mensonterende omstandigheden door de Duitsers opgesloten, maar de Sovjet-gevangenen werden door de bewakers nóg slechter behandeld: 23 overleden door uitputting en mishandeling, de rest werd geëxecuteerd. Na de oorlog werden hun lichamen opgegraven en herbegraven op het Sovjet Ereveld in Leusden.

De naam in Cyrillisch schrift en een datum. Beeld Kamp Amersfoort

‘Een belangrijke en ontroerende vondst’, zegt Martijn Eickhoff, Niod-onderzoeker en bijzonder hoogleraar archeologie en erfgoed van oorlog en massaal geweld aan de Rijksuniversiteit Groningen. ‘We weten vrijwel niets over deze mannen, als er dan iets persoonlijks wordt gevonden, raakt me dat. Het confronteert ons met het gebrek aan kennis.’ Het is lastig om je te identificeren met gruweligheden die zo massaal hebben

plaatsgevonden, en dan maakt juist een persoonlijk voorwerp indruk, zegt ook Schute. Hij spreekt uit ervaring: de afgelopen decennia deed hij archeologisch onderzoek bij Kamp Westerbork en de vernietigingskampen Sobibor en Treblinka. Zo'n blikje, hoe eenvoudig ook, kan bovendien een belangrijke functie hebben bij het herdenken, zegt Eickhoff: 'Nu er steeds minder getuigen zijn, moeten we bedenken hoe we voor jongere generaties de herinnering levend houden. Plekken en voorwerpen blijken een nieuwe impuls te kunnen geven.'

Kamp Amersfoort, datum onbekend. Beeld ANEFO

Nabestaanden?

Zit er een *happy end* in, nabestaanden die aan de hand van de naam in het blikje kunnen worden opgespoord? Dat is zonder dna-match ondoenlijk, zegt Van Dijk. Van de Sovjet-gevangenen uit Kamp Amersfoort is alleen bekend dat ze uit Centraal Azië komen maar hun identiteit is nooit achterhaald. Er zijn, benadrukt hij, nog altijd 3,3 miljoen Sovjet-militairen uit de Tweede Wereldoorlog vermist.

Het blikje wordt het pronkstuk in de nieuwe ondergrondse tentoonstellingsruimte van Kamp Amersfoort die waarschijnlijk eind dit jaar open gaat.